

विशिष्टीकरण तालिका

कक्षा ६

पूर्णाङ्क : ५०

समय : २ घन्टा

क्र.सं.	क्षेत्र (पठक र लेखक)	परीक्षणीय पक्ष	ज्ञान	बोध	प्रयोग	उच्च श्रद्धता	प्रश्न सङ्ख्या र अङ्क भार			स्पर्ष्टीकरण
							जम्मा प्रश्न	उत्तर दिनुपर्ने प्रश्न सङ्ख्या	अङ्क भार	
१.	शब्दभण्डार	शब्दार्थ	१				१	१	२	पाठमा प्रयोग भएका कुनै चारओटा शब्द (मौलिक ३, अमान्तक १) विई तिनको अर्थसँग मिल्को शब्द लिएर छाली छान्ने गर्ने लगाउने
		शब्द पहिचान	१				१	१	२	बनायवाली १, विपरीतार्थी १, अनेकार्थी/धूलिसमाभन्नाथी १, समावेशक/तपुताजाकी शब्द/सिद्धो शब्द १ पर्ने गरी सङ्केतचमोजिम छाली छान्ने गर्ने लगाउने
		वाक्यमा प्रयोग			१		१	१	२	उल्लान वा टुक्रकवाट १, पारिभाषिक/अनुकरणात्मक र निपात मध्येवाट १ पर्ने गरी जम्मा २ विई अर्थ खुल्ने गरी वाक्यमा प्रयोग गर्न लगाउने
२.	वर्णवित्यास	शुद्धीकरण			१		१	१	१	य/ए, व/व, श/ष/स, पञ्चम वर्णोपयोगवाट कुनै २ ओटा बहुविकीयक प्रश्न सोध्ने
					१		१	१	२	एउटा शब्दमा एउटा मात्र अक्षर पार्ने गरी इस्क १, दीर्घ १ (इकार र उकार), लेख विचन १, पदयोग/पदवियोग/चन्द्रावन्तु/धारावन्तु १ पर्ने गरी ४ ओटा अक्षर भएका वाक्य विई शुद्ध पार्ने लगाउने
३.	भाषिक संरचना	शब्दवर्ग पहिचान			१		१	१	२	नाम, सर्वनाम, विशेषण र क्रियापदमध्ये कुनै ३ र क्रियायोगी, नामयोगी, सयोजक, विस्मयादिबोधक र निपातमध्येवाट कुनै १ ओटा शब्द पार्ने गरी एउटा अनुच्छेद विई रेखाङ्कित शब्दको वर्ग पहिचान गर्न लगाउने
		काल/पक्ष र भाव/अर्थ पहिचान			१		१	१	२	काल र पक्षवाट ३ ओटा र भाव/अर्थवाट १ ओटा छान्ने सङ्केत गरी छाली छान्ने गर्ने लगाउने
		वाक्य परिवर्तन			१		१	१	३	कोट (तद्गु, वचन, पुरुष र अक्षरमध्ये) वाट २, धुबयता (करण/अकरण) वाट १ गरी जम्मा ३ ओटा सौधी वाक्य परिवर्तन गर्न लगाउने
४.	पठन बोध (शुद्धीकरण/अशुद्धीकरण)	व्याकरणिक बोध (भाषिक संरचना पहिचान)		१			१	१	३	गद्य विद्या (शुद्धीकरण) पाठवाट १२१ शब्दसम्मको अनुच्छेद विई उक्त अनुच्छेदवाट निम्न प्रकारका ३ प्रश्न सोध्ने : (क) गद्याशवाट उपसर्ग लागेर बनेको १ ओटा र पञ्चम लागेर बनेको १ ओटा शब्द पहिचान गर्न लगाउने। (ख) गद्याशवाट द्वन्द्व शब्द १ ओटा र समस्त शब्द १ ओटा पहिचान गर्न लगाउने। (ग) गद्याशवाट प्रयुक्त कुनै वाक्यवाट कुनै एक कारक र निर्भावत प्रयोगको शब्दलाई रेखाङ्कन गरी ती पदको कारक र निर्भावत पहिचान गर्न लगाउने।
		बोध प्रश्नोत्तर		१			१	१	४	गद्य विद्यावाट कठौमा १२१ शब्दसम्मको अनुच्छेद (अशुद्धीकरण) विई एक वा दुई वाक्यमा उत्तर आउने छान्ने वाक्यपरक, सन्दर्भबोधक, प्रतिक्रियाबोधक आदि ४ ओटा प्रश्न सोध्ने
५.	बुद्धा टिपोट	गद्य विद्या				१	१	१	४	गद्य विद्याका बुद्धापा पाठवाट १०० शब्दसम्मको गद्याश विई ४ ओटा बुद्धा टिपोट गर्न लगाउने
६.	निर्देशित रचना	कथा/जीवनी चिठी/संवाद/				१	२	१	३	बुद्धाका आधारमा जीवनी/कथामध्येवाट एक र चिठी/निवेदन/संवाद/वादीवचनमध्येवाट एक गरी दुईओटा प्रश्न सौधी कुनै एक प्रश्नको उत्तर लेख्न लगाउने

७.	भावविस्तार	वाङ्मयवाङ्मय/निवेदन लयवद्ध/कविता, आख्यानात्मक/कथा) प्रबन्धात्मक/ नियन्त्रात्मक, जीवनीपरक पाठका विशिष्ट पद्धति				१	२	१	३	कविता र कथा पाठमध्येबाट १, प्रबन्ध/निबन्ध, जीवनी, एकाङ्की पाठमध्येबाट १ पर्ने गरी कुनै दुई विधाबाट पढाई गरि कुनै एकको भावविस्तार गर्ने लगाउने
८.	पाठगत बोध	सन्धर्ममा आधारित अतिरिक्त/अतिरिक्त उत्तरात्मक (पाठगत पठनबोध अति छोटो)				१	२	१	४	निम्नवर्गीयम दुई पठन बोधी कुनै एक पठनको उत्तर दिन लगाउने : ।क। पाठ्यपुस्तकका आख्यानात्मक (कथा) पाठबाट उद्धृत गरी त्यसका आधारमा विषयवस्तु लेख्ने, घटना वर्णन, मूल भाव वा सन्देश, चारित्र्य/चित्रण/वर्णना वा लयबद्ध (कविता) पाठबाट कुनै अथ उद्धृत गरी त्यसका आधारमा विषयवस्तु उल्लेख, वर्णन, मूल भाव वा सन्देशसम्बन्धी एक वा दुई वाक्यमा उत्तर दिने खालका अतिरिक्त/अतिरिक्त उत्तरात्मक ४ प्राश्न सोध्ने ।ख। पाठ्यपुस्तकका जीवनी, निबन्ध/प्रबन्ध, रूपकमध्ये कुनै एक विधाबाट गद्यांश उद्धृत गरी त्यसका आधारमा विषयवस्तु लेख्ने, घटना वर्णन गर्ने, मूल भाव वा सन्देश उल्लेख गर्ने, चारित्र्य/चित्रण/वर्णना एक वा दुई वाक्यमा उत्तर दिने खालका अतिरिक्त/अतिरिक्त उत्तरात्मक ४ प्राश्न सोध्ने
		तात्कालिक शिक्षण/समस्या समाधान				१	१	१	३	पाठ्यपुस्तककोअवकाश पाठका कुनै सन्दर्भ दिई आफ्ना निचारण पुष्टि गर्ने, लक्ष्य दिने वा कुनै समयमा छाडाई समयमा समाधान गर्ने खालका प्राश्न सोध्ने
		सन्धर्ममा आधारित वाचक उत्तरात्मक				१	२	१	५	पाठ्यपुस्तककोअवकाश समावेश गरिएका कविता/कथा/जीवनी/निबन्ध-प्रबन्ध/एकाङ्की) पाठमध्ये कुनै दुई विधाबाट पाठगत अंश वा सूचना दिई त्यसका आधारमा विश्लेषणात्मक तथा सञ्ज्ञात्मक क्षमता परीक्षण गर्ने काँसम्बन्धी कुनै दुई प्राश्न सोध्ने एकको उत्तर दिन लगाउने
९.	निबन्ध लेखन	आत्मपरक र वस्तुपरक				१	३	१	५	आत्मपरकबाट १ र वस्तुपरकबाट २ अंश पर्ने गरी कुनै तीन शीर्षक दिने र तीमध्ये कुनै एक शीर्षकमा १२५ शब्दमा नघटाई निबन्ध लेख्न लगाउने

बाह्य मूल्याङ्कन

(क) भाषिक सिप मूल्याङ्कन (पढाइ र लेखाइ)

क्र.सं.	क्षेत्र (पढाइ र लेखाइ)	परीक्षण गर्ने पक्ष	अङ्कभार
१.	शब्दभण्डार	शब्दार्थ र शब्द पहिचान	४
		वाक्यमा प्रयोग	२
२.	वर्णविन्यास	शुद्धीकरण	२

३.	भाषिक संरचना	शब्दवर्ग पहिचान	२
		काल, पक्ष र भाव	२
		वाक्य परिवर्तन	२
४.	बोध (दृष्टांश)	भाषिक संरचना पहिचान	२
		विभिन्न विधाका गद्य सामग्री	४
५.	निर्देशित रचना र स्वतन्त्र लेखन	कथा/जीवनी , चिठी/निवेदन/संवाद/ वादविवाद)	२
६.	बुँदा टिपोट	गद्य विधा	४
७.	भावविस्तार	कविता, कथा, प्रबन्ध/निबन्ध, जीवनी, एकाङ्की पाठका विशिष्ट पङ्क्ति	२
८.	पाठगत बोध	सन्दर्भमा आधारित सङ्क्षिप्त उत्तरात्मक	४
		तार्किक शिल्प/समस्या समाधान	२
		सन्दर्भमा आधारित लामो उत्तरात्मक	५
९.	निबन्ध लेखन	आत्मपरक र वस्तुपरक निबन्ध	५
जम्मा			५०

नमुना प्रश्नपत्र

कक्षा : ६

पूर्णाङ्क : ५०

विषय : नेपाली

समय : २ घण्टा

विद्यार्थीले उत्तर दिँदा सिर्जनात्मक र मौलिक तरिकाले उत्तर दिनुपर्ने छ ।

१. दिइएका अर्थसँग मिल्ने शब्द खाली ठाउँमा लेख्नुहोस् : २

परिवेश, अपरेटर, छेलोखेलो, सप्तर्षि

(क) फालाफाल हुने स्थिति

(ख) ध्रुवतारालाई परिक्रमा गर्ने सातओटा ताराहरूको समूह

(ग) मेसिन चलाउने व्यक्ति

(घ) चारैतिरको वातावरण

२. खाली ठाउँमा मिल्दो शब्द भर्नुहोस् : २

(क) 'जगत्' को उस्तै अर्थ दिने शब्द हो । (अनाथ, संसार, निष्पक्ष)

(ख) 'सत्मार्ग' को उल्टो अर्थ दिने शब्द हो । (सुमार्ग, मार्ग, कुमार्ग)

(ग) 'कृति' को श्रुतिसमभिनार्थक शब्द हो । (कीर्ति, प्रीति, स्वीकृति)

(घ) 'दुध' को लघुतावाची शब्द हो । (चोइटो, टुक्रो, तुर्को)

३. अर्थ खुल्ने गरी वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् : २

श्रीगणेश गर्नु, शिलालेख

४. शुद्ध शब्द छानेर लेख्नुहोस् :

(अ) सारीरिक शारीरिक षारीरिक शारिरिक

(आ) बकिल वकील वकिल बकील

५. दिइएको वाक्यलाई शुद्ध पारी लेख्नुहोस् : २

मैले हजूरआमाका लागि औषधि किनेर ल्याए

६. रेखाङ्कित शब्दहरूको पदवर्ग छट्याउनुहोस् : २

मोनिका विद्यालय जाँदै थिइन् । उनले बाटामा ज्यादै ठूलो सर्प देखिन् । त्यसपछि चिच्याएर भागिन् ।

साथीहरूले भने, “ओहो ! मोनिकालाई के भएछ ?”

७. दिइएका धातु र सङ्केतका आधारमा खाली ठाउँ भर्नुहोस् : २

- (क) प्रवेश गाईलाई घाँस । (दि: अपूर्ण भूतकाल)
(ख) क्रिस्टनाले भलिबल । (खेल: पूर्ण वर्तमान काल)
(ग) छेदेन अर्को वर्ष सात कक्षामा । (पह: सामान्य भविष्यत् काल)
(घ) तिमी खाजा । (खा: आज्ञार्थ)

८. दिइएका सङ्केतका आधारमा वाक्य परिवर्तन गर्नुहोस् : ३

- (क) म सगरमाथा चढ्छु । (तृतीय पुरुष)
(ख) राधा बाँसुरी बजाउँछिन् । (पुलिङ्ग)
(ग) तिमिले रमाइलो कथा सुनायो । (अकरण)

९. दिइएको अनुच्छेद पढी उत्तर लेख्नुहोस् : ३

आजका साना साना बालबालिकाले भोलि देश हाँक्नुपर्छ । त्यसैकारण बालबालिकालाई भविष्यका कर्णधार भन्ने गरिएको छ । बालबालिकाले व्यक्तिगत मात्र होइन सामाजिक क्षेत्रका काममा पनि चासो राख्नुपर्छ । नियमित रूपमा विद्यालय गएर लेखपढ गर्नुपर्छ । अमूल्य समय खेर फाल्नुहुँदैन । प्रगतिका लागि अनुशासन अपरिहार्य हुन्छ । सफल व्यक्ति बन्नका लागि समय तालिका बनाउनुपर्छ । आफूभित्रको प्रतिभा चिन्न सक्नुपर्छ । निरन्तर प्रयासले मात्र मानिस आआफ्ना लक्ष्यमा पुग्न सक्छन् । हामीले अहिल्यैदेखि भविष्यका बारेमा सोच्नुपर्छ ।

प्रश्नहरू

- (क) अनुच्छेदबाट उपसर्ग र प्रत्यय लागेर बनेका एक एकओटा शब्द लेख्नुहोस् ।
(ख) अनुच्छेदबाट एक एकओटा द्वित्व र समस्त शब्द लेख्नुहोस् ।
(ग) अनुच्छेदमा रेखाङ्कन गरिएको शब्दको कारक र विभक्ति लेख्नुहोस् ।

१०. दिइएको गद्यांश पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् : ४

यासांगुम्बा बहुउपयोगी जडीबुटी हो । यो आधा किरा र आधा वनस्पतिको प्रजातिका रूपमा पाइन्छ । त्यसैले यासांगुम्बा प्रकृतिको रहस्यमय उपहार मानिन्छ । यो तीन हजारदेखि पाँच हजार मिटरसम्मको उचाइमा पाइन्छ । हिमाली क्षेत्रमा हिउँ पग्लने क्रमसँगै यासांगुम्बा देखिन थाल्छ । सुरुमा लार्भा बनेर देखिने यासांगुम्बा च्याउका रूपमा विकसित हुन्छ । यसको आधा भाग चाहिँ जमिनमुनि वनस्पतिको जराका रूपमा रहन्छ । यासांगुम्बा आयुर्वेदिक औषधी हो । यसलाई रक्तअल्पता, क्यान्सर, दम, रक्तचाप जस्ता रोगको उपचारका लागि प्रयोग गरिन्छ । यासांगुम्बाले

रोग प्रतिरोधात्मक क्षमतासमेत बढाउँछ । यो बहुमूल्य जडीबुटी हो । नेपालको हिमाली भेगमा बस्ने बासिन्दाले यासागुम्बा सङ्कलन गर्ने गर्छन् । उनीहरूले सङ्कलन गरेको यासागुम्बालाई विदेशी बजारमा समेत पुऱ्याइन्छ । बसेनि यासागुम्बाबाट करोडौं रकम भित्रिन्छ । यो अर्थतन्त्रको महत्वपूर्ण आधार हो ।

प्रश्नहरू

- (क) यासागुम्बाका दुईओटा विशेषता लेख्नुहोस् ।
- (ख) यासागुम्बा कति उचाइसम्म पाइन्छ ?
- (ग) सुरुमा यासागुम्बा कुन रूपमा देखिन्छ ?
- (घ) यासागुम्बालाई किन बहुउपयोगी जडीबुटी मानिन्छ ?

११. दिइएको अनुच्छेद पढी चारओटा बुँदा टिपोट गर्नुहोस् : ४

नेपालीले पाहुनालाई देवता मान्ने प्रचलन छ । आफूले रुखोसुखो खाए पनि अतिथिलाई मिठोमसिनो खुवाउने नेपाली चलन छ । जननी र जन्मभूमिलाई स्वर्गभन्दा पनि महान् ठान्ने परम्परा छ । सामाजिक हितका लागि पाटीपौवा, बाटोघाटो र पुलपुलेसा बनाउने चलन छ । नेपालीको दान गर्ने बानी प्रशंसनीय छ । समुदायमा जिउँदो छँदा जन्ती र मर्दा मलामी जाने प्रचलन छ । मारुनी, बालन र सोरठीका भाकामा टुडुना, डम्फु, च्याब्रुड, मादल र मुरलीको कलात्मक संयोजन छ ।

१२ कुनै एक प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् : ३

(क) दिइएका बुँदाका आधारमा जीवनी लेख्नुहोस् :

नाम : शुक्रराज शास्त्री

जन्म : वि.सं. १९५०

जन्मस्थान : काठमाडौं

पिता : माधवराज जोशी

माता : रत्नमाया जोशी

शिक्षा : संस्कृतमा शास्त्री र अङ्ग्रेजीमा स्नातक

सङ्घर्ष र योगदान :

- वि.सं. १९९३ मा नागरिक अधिकार समितिको सदस्यता लिएका

- भारतमा रहँदा महात्मा गान्धीसँग भेट भएपछि राजनीतिमा लागेका
- वि.सं. १९९५ मा राणा विरोधी सभा आयोजना
- जनतालाई राणा शासनको विरुद्धमा लाग्न आहवान गरेका
- राणा शासकले गिरफ्तार गरी जेलमा हालेका
- देश र जनताको भलाइका लागि मृत्यु रोजेका अमर सहिद
मृत्यु : वि.सं. १९९७ माघ १० गते

(ख) 'विलासी जीवनभन्दा सादा जीवन उच्च हुन्छ' भन्ने शीर्षकमा विपक्षी साथीका तर्कको खण्डन गर्दै पक्षबाट वादविवाद लेख्नुहोस् ।

१३. कुनै एकको भाव विस्तार गर्नुहोस् : ३

(क) संस्कार बाँचेपछि देश बाँच्छ
मनुष्य हाँसे परिवेश हाँस्छ

(ख) समस्या भए समाधान पनि त निस्कन्छ नि ।

१४. कुनै एक प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् : ४

(क) दिइएको कविताको अंश पढी सोधिएका उत्तर लेख्नुहोस् :

लेकै हेरुँ लालीगुराँस बैसी हेरुँ प्याउली
पीरति बास्ने परेवा विरह बोल्ने न्याउली ।
हिमाल छुन्छ बेलुकी सप्तर्षिका ताँतीले
जुनेली रात बिताउँछन् गाउँदागाउँदै साथीले

प्रश्नहरू

- (अ) केले हिमाल छुन्छ ?
(आ) लालीगुराँस कहाँ फुल्छ ?
(इ) माथिको श्लोकमा कुन कुन ठाउँ समेटिएको छ ?
(ई) 'हिमाल छुन्छ बेलुकी सप्तर्षिका ताँतीले' भन्नुको तात्पर्य के हो ?

(ख) दिइएको निबन्धको अंश पढी सोधिएका उत्तर लेख्नुहोस् :

पोखरा उपत्यका र काठमाडौँ उपत्यकाको उत्पत्तिमा पानीले धेरै ठुलो काम गरेको हुनुपर्छ । पोखरा सेती गण्डकीको उपत्यका हुनुपर्छ र काठमाडौँ उपत्यका यहाँका बाग्मती, विष्णुमती आदि नदीहरूले

बनाएको उपत्यका हो । मानिसहरू भन्छन्, “काठमाडौँ खाल्डो उहिले एउटा ताल थियो र पछि यहाँको पानी चोभारको गल्ली काटेर बगाइएको थियो । यसरी काठमाडौँ सहर बसालिएको थियो ।”

प्रश्नहरू

- (अ) माथिको अनुच्छेदमा कुन कुन उपत्यकाको चर्चा गरिएको छ ?
- (आ) उहिले काठमाडौँ खाल्डोमा के थियो ?
- (इ) काठमाडौँको पानी कहाँबाट बगाइएको थियो ?
- (ई) काठमाडौँमा कसरी बस्ती बसालियो ?

१५. ‘चम्किला अनुहारहरू’ कथाको शीर्षक उपयुक्त छ वा छैन ? आफ्ना तर्क लेख्नुहोस् । ३

१६. कुनै एक प्रश्नको लामो उत्तर लेख्नुहोस् : ५

(क) ‘सङ्गीतकार अम्बर गुरुङ’ जीवनीको अंश पढी उत्तर लेख्नुहोस् :

अम्बर गुरुङले सङ्गीतका माध्यमबाट देश र जनताको सेवामा आफूलाई समर्पण गरे । उनको स्वर सङ्गीत र रचनाले नेपाली सङ्गीत तथा नाट्य प्रज्ञा प्रतिष्ठानका प्रथम कुलपतिसमेत भए ।

प्रश्न :

- (अ) अम्बर गुरुङले नेपाली गीत सङ्गीतको क्षेत्रमा पुर्याएको योगदानबारे चर्चा गर्नुहोस् ।
- (ख) ‘मायाको घर’ कथाको अंश पढी उत्तर लेख्नुहोस् :

हजुरआमाले नातिलाई हेर्दै मुस्कुराउनुभयो र ‘स्याबास मेरो नाति’ भन्दै रिक्तो गिलास लिएर भित्र पस्नुभयो । नकुल विद्यालय जाने तयारीमा जुत्ता लगाउँदै थियो । हजुरआमा हातमा स्विटर बुन्दै आएर नकुललाई भन्नुभयो, “म मेरो प्यारो नातिलाई जाडो हुन्छ भनेर स्विटर बुन्दै छु । खै त, यो स्विटर नापौँ । यसपालिको जाडोमा मेरो नातिलाई नयाँ स्विटर, हा...हा... ।”

प्रश्नहरू

- (अ) ‘मायाको घर’ कथामा कस्तो पारिवारिक वातावरण समेटिएको छ ? स्पष्ट पार्नुहोस् ।

१७. कुनै एक शीर्षकमा १२५ शब्द नघटाई निबन्ध लेख्नुहोस् :

- (क) मेरो देश
- (ख) वातावरण संरक्षण
- (ग) शिक्षाको महत्त्व